

Risto Isomäen lukuvinkki muinaisesta rokotusmenetelmästä

“Luin viime viikolla Simon Schaman viime vuonna (2023) ilmestyneen kirjan “Foreign Bodies”. Kirja on muutenkin hyvä, mutta se sisälsi yhden erityisen häkellyttävän tarkennuksen tietoon, joka on esitetty kaikissa aiemmin näkemissäni lähteissä ihan väärin. En usko, että ajatteluni koordinaatit minkään lääketieteellisen seikan suhteen ovat koskaan muuttuneet niin paljon yhden ainoan päivän aikana.

Olen lapsesta saakka ollut intohimoisen kiinnostunut lääketieteen historiasta, mutta kaikki tähän asti lukemani suomen- ja englanninkieliset, isorokkorokotuksen alkuperään liittyvät lähteet ovat maininneet että ennen Edvard Jennerin lehmänrokkoon perustuvaa isorokkorokotusta käytössä ollut aasialainen, alun perin Kiinassa tai Intiassa keksitty menetelmä eli variolaatio tai inokulaatio oli ratkaisevasti Jennerin menetelmää vaarallisempi. Melkein kaikkien lähteiden mukaan se aiheutti kahden prosentin suuruisen kuolleisuuden. Tai jotkut lähteet sanovat, että “1-2” prosenttia tämän “intialaisen”, “kiinalaisen”, “turkkilaisen” tai “persialaisen” rokotuksen saaneista kuoli.

Tämä on tavallaan totta, mutta asia on esitetty harhaanjohtavalla tavalla. Simon Schaman kirjasta nimittäin selviää, että alkuperäisen lähteen mukaan 2 prosenttia variolaation saaneista ihmisistä Britanniasta todellakin kuoli – mutta ei heti vaan kuuden rokotusta seuraavan vuoden aikana. Ihmisistä, jotka eivät saaneet variolaatiota, kuoli samaan aikaan, eli kuuden vuoden pituisen ajanjakson kuluessa, peräti 16 – 18 prosenttia, koska isorokko aiheutti tuolloin hyvin suuren osan lasten kokonaiskuolleisuudesta, ja koska suuri osa kaikista variolaation vastaanottaneista oli lapsia.

Ja nyt tulee se kohta, jonka ajattelin kiinnostavan teitä erityisesti: Intiassa, Kiinassa, Iranissa ja Ottomanien valtakunnassa variolaatio eli isorokkorokotus ei ollut lääketieteellisen establishmentin juttu vaan kotihoito, yksinkertainen toimenpide jonka kuka tahansa äiti, mummi tai muu kotitaloudessa vaikuttava aikuinen nainen saattoi tehdä. Homma toimi niin, että ihmiseltä jolla oli ollut lievä isorokko tai joka oli saanut variolaation – jollainen aiheutti tuhansien tai kymmenientuhansien rokkojen asemasta tyypillisesti vain muutamia tai muutamia kymmeniä rokkoja – otettiin pieni määrä märkää yhdestä rokosta silloin kun se oli jo kuivumassa, ts silloin kun virus oli jo kuolemassa ja heikentynyt merkittävästi. Sitten sitä siirrettiin ihon alle pienellä neulanpistolla.

Menetelmää pidettiin yleisesti haitattomana, mutta me emme todellisuudessa tietenkään tiedä ihan miten haitaton se oikeasti oli koska vaikutusten seuranta ei ollut olemassa samalla tarkkuudella kuin nykyään. Kuolleisuus ei kuitenkaan missään tapauksessa ollut lähellekään suuruusluokkaa 1:50 (tai 1:100), niin kuin kaikissa aiemmin lukemissani lähteissä on väitetty.

Ja edelleen: Intiassa, Kiinassa, Iranissa ja Ottomanien valtakunnassa isorokkorokotus oli nopea, yksinkertainen ja vaarattomana pidetty kansan kotihoito, mutta Britanniassa ja muualla Euroopassa lääkärit monopolisoivat sen nopeasti omiin käsiinsä ja tekivät siitä erittäin monimutkaisen operaation johon liittyi monenlaisia valmistelevia toimenpiteitä kolmen viikon ajan ja sitten lepoa ja jälkeensä toimitettavia hoitoja toisten kolmen viikon ajan. Koska tällä tavoin tehty variolaatio vei 6 viikkoa työaikaa ja koska kaikenlaiset voiteet ja mikstuurat ja suolentyhjennys- ja vatsanhuuhtelulääkkeet ja suonensisäkkeet ja sen sellaiset olivat kalliita, variolaatiosta tuli Euroopassa hoito joka ei enää ollut tavallisen kansan saatavilla taloudellisista syistä, vaan varakkaan aateliston yksinoikeus. Toisin sanoen eurooppalainen kulttuuri näyttää jo 1700-luvulla tuottaneen hyvin kaupallistunutta lääketiedettä, paljon voimakkaammin kuin Intia, Kiina, Ottomanien valtakunta tai Iran. Tämä on nykypäivän valossa erittäin kiinnostavaa.

Jotkut teistä voivat olla tästä eri mieltä, mutta itse näkisin tässä selkeän paralleelin muun muassa siihen, miksi vaarallisimpien HP-virusten kohdunkaulansyöpien kautta maailmanlaajuisesti aiheuttama vuotuinen kuolleisuus lähestyy miljoonaa vaikka meillä on ollut jo aika pitkään rokote jolla erittäin suuri enemmistö niistä olisi ollut mahdollista estää. Kyseisiä rokotteita valmistavat firmat ovat onnistuneet pitämään niiden hinnan edelleen niin korkealla, että suurimmalla osalla maailman naisista ei ole niihin varaa. Isoin kysymys kuuluu, miten on mahdollista, että hallitukset ovat antaneet niiden tehdä näin. Myös tästä asiasta on hiljattain ilmestynyt tärkeä kirja, Linda Eckertin “Enough”. Yritän saada sen julkaistua suomeksi.

Mutta... jos isorokkovirus jonakin päivänä pääsee karkuun jostakin tutkimus- tai bioaselaboratoriosta (= toivon, että niin ei käy!) ja lääkefirmat jarruttavat gigavoittojen toivossa rokotteiden tuotantoa, niin... muitakin mahdollisuuksia taitaisi olla olemassa. En uskalla sanoa mitään siitä, onko isorokon kotihoitoja tai oikeastaan

kotiehkäisyytä koskevilla historiallisilla kokemuksilla minkäänlaista yleistettävyyttä tai sovellettavuutta minkään muun tarttuvan taudin suhteen, mutta minusta tämä on joka tapauksessa monella tavalla super-kiinnostava historiallinen tarina.

Risto Isomäki